

16.6.2017

kirjaamo@stm.fi
vesa.pekkola@stm.fi

Viite: Kirjallinen lausuntopyyntö 25.4.2017 Dnro STM040:00/2017 STM/1669/2017

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi eräiden ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisvastuun siirtämisestä maakunnalta kunnalle

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry:n jäsenistöön kuuluu laajasti ympäristöterveyden yhteistoiminta-alueilla terveystarkastajina ja vastaavina toimivia asiantuntijoita. Yhdistyksen kannanotot on tässä esitetty nimenomaan valvontaa tekevien viranhaltijoiden näkemyksen pohjalta.

Lausunnolla oleva esitys mahdollistaisi kahden erilaisen ja eritasoisen viranomaisjärjestelmän Suomessa ympäristöterveydenhuollon osalta. Lakiesityksessä on todettu, että tämä lisäisi valvonnan ohjaustarvetta, toisi lisätyötä ja voisi vaikeuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista varautumissuunnittelua. Käytännössä esitetty siirtomahdollisuus koskisi pääkaupunkiseudun alueen ympäristöterveydenhuoltoa.

Yhdistykseen kuuluu jäseniä kautta Suomen eri ympäristöterveydenhuollon yksiköistä. Erityisesti muualla kuin pääkaupunkiseudulla työskentelevät jäsenet ovat sitä mieltä, että maakuntaudistuksen yhteydessä tulisi välttää luomasta moniportaista jäsentämismallia.

Jäsenistöön kuuluu myös useita pääkaupunkiseudulla työskenteleviä jäseniä ja yhdistys esittää tässä yhteydessä myös erityisesti heidän näkökulmastaan kentältä saamaansa palautetta. Edellä mainitusta huolimatta on nähty, että Uudenmaan maakunta poikkeaa muista maakunnista suuren asukas- ja valvontakohdemääränsä takia. Espoo, Vantaa ja Helsinki omaavat nykyisellään hyvin toimivat ja riittävät rakenteet ympäristöterveydenhuollon järjestämisessä. Esimerkiksi pelkästään Helsingin valvontayksikkö on jo nykyisellään useamman tulevan maakunnan valvontayksikön kokoinen. Lisäksi suurten kaupunkien yhteisten tukipalveluiden (viestintä, ICT, lakipalvelut, HR, talous, jne.) käyttö mahdollistaa ympäristöterveydenhuollossa sellaisia kustannustehokkaita laatutekijöitä, jotka ovat järjestämisen kannalta hyvin hyödyllisiä ja tarpeellisia. Erilliskäyttöön niin, että ko. kunnat hoitavat tehtävät myös jatkossa itse on julkistaloudellisesti ja asiakkaiden näkökulmasta hyvin perusteltu. Toiminnan kannalta maakuntamalliin siirtymisessä ei näiden kuntien osalta nähdä lisäarvoa.

Tämän lisäksi yhdistys haluaa tuoda esiin erinäisiä yksityiskohtia ympäristöterveydenhuollon substanssilainsäädäntöön (Elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalaki) kaavailtuihin muutoksiin liittyen.

1. Viranomaisen on määriteltävä lausunnolla olevassa tesu-laissa ja elintarvikelaissa eri tavoin. Kumpi tapa on parempi ja miksi?

Yhdistys kannattaa pääasiassa mahdollisimman laajaa viranhaltijoille delegoitua päätösvaltaa. Laaja delegointi viranhaltijoille mahdollistaa asioiden nopean käsittelyn ja sujuvoittaa asiakaspalvelua. Viranhaltijapäätös on lautakunnan tekemään päätökseen verrattuna jopa

kuukausia nopeampi prosessi. On kuitenkin todettava, että haastavissa, ihmisen perusoikeuksiin merkittävästi vaikuttavissa tai valtakunnallisesti ennakkotapaukseksi luokiteltavissa tapauksissa päätöksen tekeminen voi olla yksittäiselle viranhaltijalle kohtuuton taakka, esim. julkisuuden näkökulmasta. Tällaisissa tapauksissa käsittely monijäsenisessä toimielimessä on perusteltua. Yhdistyksen jäsenistössä näyttää siltä, että sekä poliittinen että viranhaltijoista koostuva toimielin saavat kannatusta, jälkimmäinen enemmän. Viranhaltijoista kostuvan toimielimen eduiksi on nähty mm. hyvä asiantuntemus sekä oletettavasti riippumattomampi, lainsäädäntöön pohjautuva päätöksentekokyky. Selkeää kuitenkin olisi, että monijäseninen toimielin on laista riippumatta samoin periaattein rakennettu ja toimiva. Lisäksi voisi harkita, tulisiko lainsäädännössä ”valvontaviranomainen” määritellä myös valvontaa tekeväksi viranhaltijaksi, jota epäselvyydet siitä, tarkoitetaanko kulloinkin maakuntaa vai viranhaltijaa minimoitaisiin?

2. Yhteistyön varmistaminen kunnan ja maakunnan välillä erityisesti terveydensuojelussa. Pitäisikö yhteistyövelvoite kirjata tesu-lakiin?

Yhdistys kannattaa yhteistyövelvoitteen kirjaamista lakiin. Velvoitteen tulisi kuitenkin olla molemminpuolinen, koskea kunnan toimintoja (tekninen toimi, kaavoitus, ympäristönsuojelu, rakennusvalvonta) ja maakuntaa. Terveyshaittojen ennaltaehkäisyä kanalta varhainen puuttuminen valmisteluun, esim. kaavoituksessa on olennaista, usein lausuntovaiheessa vaikuttaminen on jo käytännössä myöhäistä.

3. Laaja-alainen määräyksenantovaltuus ja tesu-lain 52 §. Pitäisikö laaja-alainen määräyksenantovalta olla LUOVA:lla vai voisiko se olla STM:llä?

Yhdistyksen näkemyksen mukaan määräyksenantovelvollisuus tulee olla siellä, missä niiden antoon on riittävästi osaamista ja missä niiden anto voidaan ketterimmin hoitaa ilman, että asiankäsittelyn byrokraattisuus viivästyttää käytännön työtä.

4. Maksullisuus - mitä mieltä olisitte vuotuisesta valvontamaksusta tesu-lakiin ja elintarvikelakiin?

Vuosimaksut olisivat ilmeisesti veroluonteisia maksuja. Terveysuojelun osalta terveyshaitta on laajakäsite. Valvontaa kohdennetaan paljon erinäisten maksuttomien valituskäsittelyiden hoitamiseen, myös säännöllisen valvonnan valvontakohteista on koko ajan vähennetty. Jos vuosimaksu tulisi käyttöön, tulisi sen rajausta kirjata selkeästi, esim. koskisi vain säännöllisen valvonnan piirissä olevia valvontakohteita. Elintarvikevalvontaan vuosimaksu voisi olla helpommin sovellettavissa, sillä sektori painottaa nykyään merkittävästi suunnitelmallista oiva-valvontaa.

Jos vuosimaksuun siirrytään, tulisi sen käyttö olla sujuvaa, jouhevaa eikä se saisi aiheuttaa lisäselvitystarpeita tai ylimääräistä työtä nykyiseen laskutusjärjestelmään verrattuna. Tupakkalain osalta laskutusperusteet ovat selvät, tietyinä päivinä voimassa olevien tupakkalupien osalta laskutus (ei ylimääräisiä maksupalautustoimia tms.). Yhdistyksen jäsenistöstä osa kannattaa vuosimaksuja ja osa nykyisen mallista tarkastustapahtumaan perustuvaa laskutusta.

Lopuksi yhdistys toteaa, että maakuntavalmistelu on luonut kentällä epävarmuutta tulevaisuudesta. Skeptisyyttä on koettu mm. maakuntaorganisaatioiden hallintomalleja kohtaan, miten johtaminen on loogista ja tasapuolista kaikissa maakunnissa? Järjestäjä-tuottaja mallin konkreettisten etujen ulosmittaaminen on epäselvää ympäristöterveydenhuollon tehtävien osalta. Jos yhteistoiminta-alueiden kokoa on yhä tarve kasvattaa, mitä se tarkoittaa resurssinäkökulmasta? Sama väkimäärä hoitaa ympäristöterveydenhuollon tehtäviä laajemmalla alueella? Etäisyydet valvontakohteisiin kasvavat ja käytännön valvonta hankaloituu. Onko joka

alueella tarvetta totaali-erikoistumiselle valvontasektoreiden tai tehtävien välillä – laajamittainen erikoistuminen voi olla haasteellista? Miten varmistetaan riittävä osaaminen, jos maakunnan toiminnasta haetaan synergiaetuja ja eri toimialojen viranhaltijat alkavat tekemään ”toistensa töitä” synergiaetujen nimissä? Maakuntavalmistelussa tulisi järjestäminen tehdä ehdottomasti asiakasnäkökulmasta, eikä suunnitella toimintaa organisaatiolähtöisesti.

Teemu Holmén
puheenjohtaja
teemu.holmen@gmail.com

Saana Laakkonen
sihteeri
laakkonen.saana@gmail.com